

Polens kamp mot nazismen

Av siv. ingeniør Nils Skreiberg

I forbindelse med Hans-Wilhelm Steinfelds påstand i NRK om ”polske nazister i Lviv-regionen” er det verdt å minne om Polens kolossale ofre under 2.verdenskrig, nettopp i kampen mot nazismen. For mange nordmenn, spesielt av den yngre generasjon er dette kapittel ganske ukjent. Mer enn seks millioner polske borgere, et flertall jøder og ca. 2,5 millioner etniske polakker, omkom, dvs. omtent 20 prosent av befolkningen.

Allerede før de åpne kamphandlingene sluttet 5.oktober 1939 etter det overveldende tyske angrepet 1. september s.å. begynte de tyske ”Einsatzgruppen”, ledet av Reinhard Heydrich, utrensningen i Polen av jøder, intelligensia, presteskap og adel. Den 3. september ble tusen innbyggere i Byd goszcz, blant annet flere dusin speidergutter mellom 12 og 16 år, skutt på torvet i byen.

De polske styrkene kjempet tappert mot en stor overmakt av tyske fly og tanks og led store tap, i.e. 70 000 falne og 170 000 sårede. I tillegg omkom 60 000 av Warszawas innbyggere og store deler av byen ble ødelagt.

Titusener av polske soldater kom seg ut. I Frankrike under tilbaketrekningen deltok 85 000 polske soldater i den oppholdende strid, og av disse kom omkring 30 000 over til Storbritannia etter Frankrikes kapitulasjon. Av spesiell betydning for Norges krig i 1940 var den polske Podhale-jegerbrigade på 4800 mann som kjempet ved Narvik og var med på å påføre Hitler hans første militære nederlag under krigen. Brigaden hadde 97 falne, 182 sårede og 21 saknede soldater. Den polske torpedobåt ”Grom” gikk ned i kamp med tyskerne og 59 omkom. Og det var en polsk ubåt ”Orzel” som senket det tyske troppetransportskip ”Rio de Janeiro” på vei til Norge, dagen før den tyske invasjonen. Dessverre tok ikke overkommandoen dette varsel om det forestående tyske angrepet så alvorlig som den burde.

Under ”The Battle of Britain” spilte de mange tusen polske piloter, fly- og bakkemannskaper under Royal Air Force en helt avgjørende rolle for at Hitler til slutt ga opp luftslaget. Den berømte polske Kosciuszko-skvadronen ble kreditert flest nedskutte tyske fly av alle de 68 skvadroner som kjempet der, til tross for at den var utstyrt med Hurricanes og ikke de mer effektive Spitfires.

I 1943 hadde Polen over 150 000 mann – som senere økte til 200 000 - under våpen på vestalliert side. Polsk infanteri, marine- og luftstyrker deltok på alle krigsskueplasser i Europa og Nord-Afrika. Det utgjorde det fjerde største bidraget til de alliertes krigføring, etter Sovjet, USA og Storbritannia (medregnet Commonwealth). Og den britiske historiker John Keegan kaller II Polish Corps, som besto av overlevende polske krigfanger fra sovjetiske fangeleire – frigitt da Sovjet kom med på alliert side – ”One of the great fighting formations in the war”, og en viktig del av den britiske 8. arme. Etter mange forsøk var det to polske divisjoner som inntok Monte Cassino, som blokkerte veien til Roma. I Normandie var det 1st Polish Armoured Division som stengte den siste tyske retrettveien, ”The Falaise Gap” for titusener av tropper og materiell. Åtte tyske divisjoner ble satt ut av spill i Falaise-lommen.

I selve Polen fantes, ifølge en britisk rapport, den sterkeste, best organiserte og mest besluttsomme motstandsbevegelse i de okkuperte nasjoner. ”Home Army” var på 350 000 mann og den påførte tyskerne store tap, ikke minst ved ødeleggelse av jernbanenettet, slik at tropper og materiell til østfronten ikke kom fram.

Oppstanden i Warszawa i august 1944 ble en fryktelig tragedie. Innbyggerne kjempet innbitt i 63 dager, og nesten uten hjelp utenfra. Stalin nektet engelske og amerikanske fly å lande på den sovjet-kontrollerte flyplassen i nærheten. 200 000 av den gjenlevende befolkning ble drept og Warszawa lagt i ruiner på Hitlers ordre. Warszawa var en gravplass og ruinhaug.

Polen bidro også til de alliertes største etterretningskupp, Enigma. Foruten å bygge en kopi av tyskernes militære kodemaskin for briter og franskmenn før krigen startet, sørget polske kryptografer for den første gjennombrudd til forståelsen av detaljer og prosedyrer for Enigma. Det la grunnlaget for at det legendariske britiske Ultra System kunne utvikles i tide. (For de som vil vite mer om den polske innsatsen mot nazismen kan anbefales ”For your freedom and ours” av Lynne Olson & Stanley Cloud)

Til tross for Polens innsats og svære tap i kampen mot Nazi-Tyskland og til tross for alle løfter ble landet sviktet av Storbritannia og USA ved krigsslutt. De forsøk som ble gjort for å forhindre at Stalin fikk sin vilje med hensyn til Polen, var i beste fall dårlig koordinert og ikke alt for energiske. Det ble en katastrofe for Polen som mistet en meget stor del av sitt landområde, bl.a. Lviv-

området. Titusener fra motstandsbevegelsen ble arrestert, sammen med de som vendte hjem fra de polske styrke i utlandet. Helt fram til 1980-årene var Polen under Kremles svøpe. Men igjen – takket være det polske folks mot ble Solidaritet skapt. Det førte til en kjedereaksjon i den kommunistiske verden. Det første demokratiske valg fant sted i 1989 og åtte år senere ble Polen medlem av Nato.

Med tanke på alt Polen og polakkene har måttet gjennomgå som en følge av Nazi-Tysklands angrep, behøver man ikke stor fantasi til for å forstå hvor sårende det er når etniske polakker i Lviv-området blir beskyldt for å være nazister, og det uten noen form for relevant dokumentasjon.